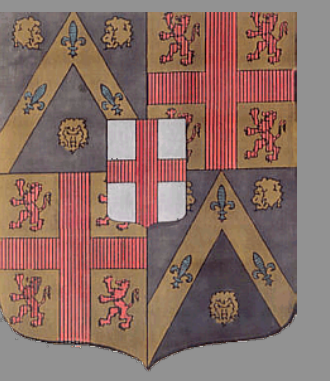

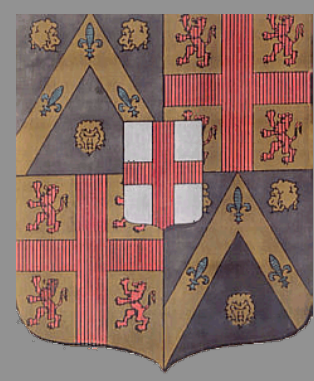
HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

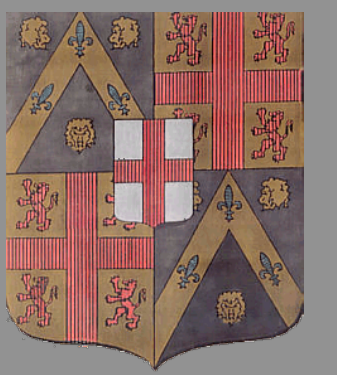
Het Schipdonkkanaal (officieel: Afleidingskanaal van de Leie en vandaar door de Duitse bezetter LYSKANAL genoemd) loopt over een lengte van 56 km vanaf Deinze tot in Heist waar het uitmondt in de Noordzee.

Tussen Deinze en het Kanaal Gent-Brugge zijn vaartuigen toegestaan van CEMT-klasse Va (1.500-3.000 ton, 110 meter lang, 11,50 m breed) met een diepgang tot 2,8 meter.

Het Schipdonkkanaal is zowel een natuurlijke als een economische link tussen Deinze en Nevele. Het kanaal is ook de verbinding langs het water tussen het Meetjesland en de Leiestreek én de verbinding van beide regio's met de zee.

HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

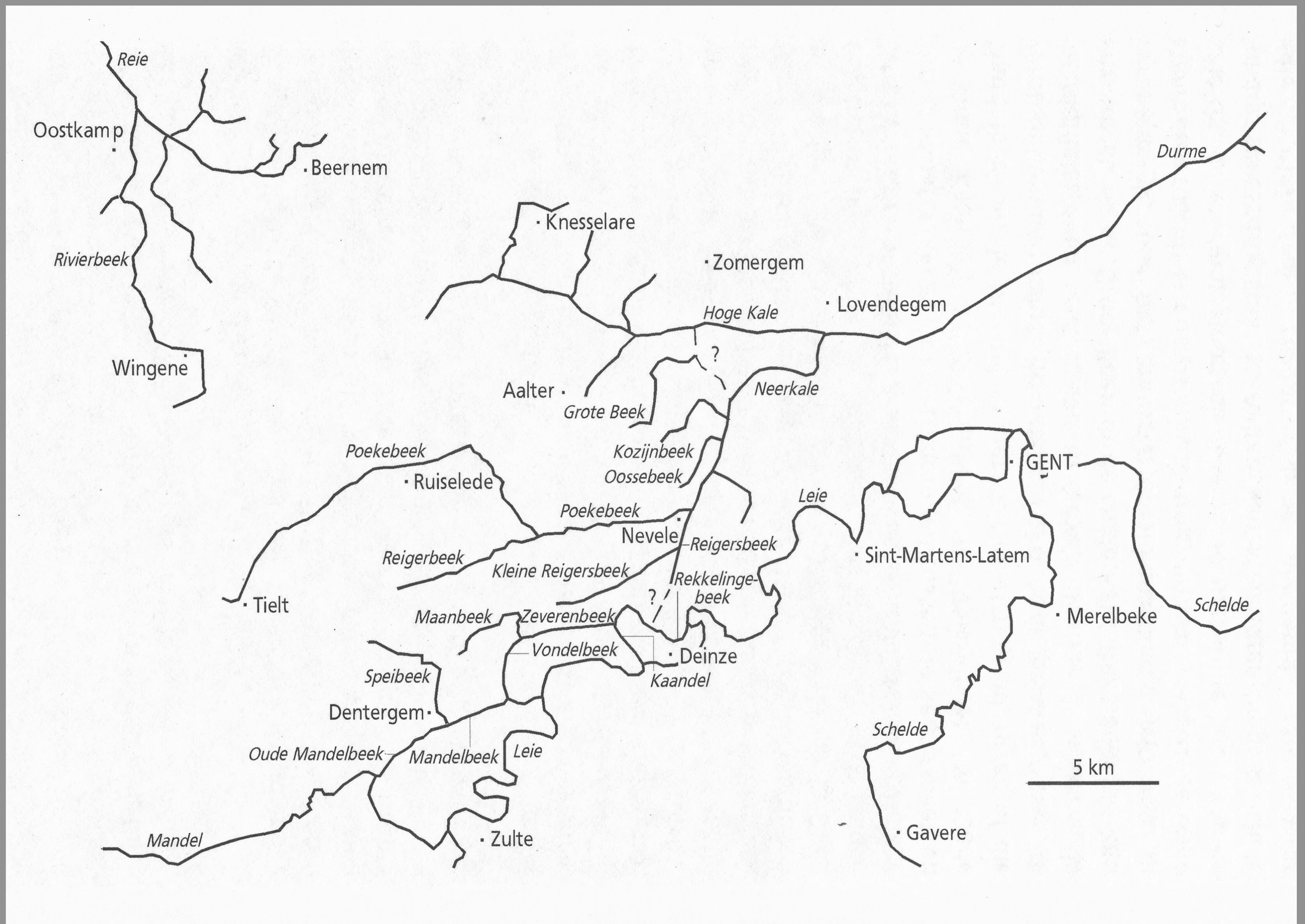
De waterlopen in het Land van Nevele

De Poeke of de Kale

De belangrijkste waterweg in Nevele is de Poeke(beek) die ontspringt op de hoogte van Tielt. De Poeke stroomt van west naar oost in een relatief smalle vallei en heeft een wisselend debiet en een sterk verval. In Nevele mondde de Poeke uit in een compleet andere rivier en vooral in een ander valleitype. Deze vallei verloopt in de omgeving van Nevele zuid-noord, heeft een zwak verval en is veel breder dan de vallei van de Poeke

De oudste naam van de rivier van Nevele naar Vinderhoute is ook Poeke. Maar reeds vrij vroeg wordt in archieven ook de naam *Caelene* vermeld. Deze nieuwe naam betekent 'gegraven of hergraven waterloop'.

Dit wijst er op dat vaak verbeterings-, verdiepings- of verbredingswerken aan de bedding van deze Poeke werden uitgevoerd.

De Reigersbeek

De oudste waterloop die van Deinze naar Nevele liep en de grens vormde tussen Nevele en Vosselare was de Reigersbeek. De beek wordt ook soms Oude Kale genoemd. De naam Oude Kale veronderstelt een nieuwe Kale, d.i. een nieuw gegraven beek naast de Reigersbeek.

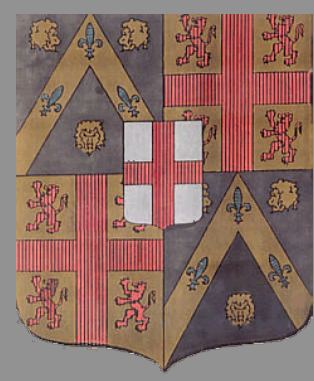
De Kruiskale, een voorloper van het Nevels Vaardeken

In Merendree splitst de Poeke/Kale zich in een noordoostelijke en een noordwestelijke arm. De noordoostelijke arm Poeke of Kale genoemd, mondde in Vinderhoute in de Durme/Kale uit. De noordwestelijke tak kreeg de naam Kruiskale en stortte zich in Merendree in de Durme (nu de Brugse Vaart). In de 18de eeuw werd een deel van de Kruiskale gekanaliseerd en werd het Nevels Vaardeken genoemd.

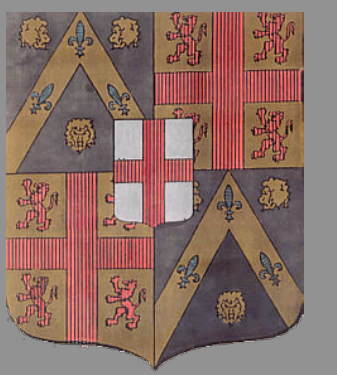
Het Nevels Vaardeken

Om de vele overstromingen in de streek tegen te gaan, werd in 1751 parallel aan de Kale het Nevels Vaardeken gedolven vanaf de Brugse Vaart in Merendree, door Landegem en Nevele tot voorbij de kerk van Zeveren.

Zeventig jaar later was het Nevels Vaardeken op vele plaatsen *zoo geslooten en opgestopt door dammen van aarde* dat het opnieuw overstromingen veroorzaakte. Het opnieuw bevaarbaar maken van het Nevels Vaardeken van Nevele naar Merendree (Schipdonk) zou de overstromingen tegenhouden en de scheepvaart van Nevele naar Gent bevorderen. Op 8 september 1830 tekende Willem I, koning van de Verenigde Nederlanden de goedkeuring.

HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

De waterlopen in het Land van Nevele

De naam Schipdonk

In het uiterste zuiden van de gemeente Zomergem ligt het aloude *Hof van Schipdonk*, ten noorden van de Brugse Vaart. Ten zuiden ervan mondt het-Nevels Vaardeken uit in die vaart.

De plaatsnaam *Schipdonk* werd voor het eerst vermeld in 1452 *scipdonc* en betekent 'zandige hoogte in een moerassig terrein waar kleine schepen kunnen aanleggen'. Al zeer vroeg werd de naam gegeven aan het gehucht dat rond Schipdonk gelegen was en als de naam van de hoeve die daar werd gesticht *Hof van Schipdonk*.

Herman Loveling en het Schipdonkkanaal

Herman Loveling (1806-1846) is in 1827 in België is aangekomen als *Géometre du Cadastre*. In 1830 komt hij in Nevele wonen en trouwt er met Marie Comparé. In een bijdrage opgenomen in de Gazette van Gent van 28 mei 1841 schrijft Loveling "dat door den aanhoudenden regen alle de schoone en kostelijke meerschen, van Deynze tot Gend en van Deynze langs Nevele tot aen de Brugsche Vaert, onder water staen, en de landman zich genoodzaekt vind (sic) van nu af het gras af te maeyen, wil hij het niet verrot zien". Loveling drukt de wens uit dat de gemeentebesturen elkander de hand zouden geven en petitioneren "opdat het een of ander plan ten uytvoer gebracht worde." Zijn oproep leidde ertoe dat op 4 juli 1841 de burgemeesters van het kanton Nevele en de leden van de provincieraad van Oost-Vlaanderen samenkwamen en zich beraamden om het Nevels Vaardeken bevaarbaar te maken en om zo overstromingen tussen Deinze en Brugse Vaart te doen ophouden. Hiervoor willen de gemeentebesturen een kanaal graven dat vertrekt aan de samenvloeiing van de *Stads-Kaendel* en de *Leie* in Deinze, door Nevele passeert en uitmondt in de Brugse Vaart op wijk Durme (Merendree) bij Schipdonk. Dit kanaal zou ongeveer 13.000 m lang zijn.

Eerste sectie van het kanaal

Aanbesteding van de werken

Door de heer de Bavay, minister van openbare werken, werd op 26 januari 1847 in het staatsblad afgekondigd dat de openbare aanbesteding voor de eerste sectie zou uitgeschreven worden.

Het bestek der werken, opgemaakt door hoofdgenieur Wolters bedroeg 420.000 fr.

Twaalf aannemers schreven zich in voor de aanbesteding op 20 februari 1847 in het provinciehuis te Gent. Pieter-Jan De Block uit Aalter was de laagste met een som van 372.000 fr. en Frans De Moor was de tweede laagste aanbieder voor een bedrag van 385.000 fr.

Volgens de ingenieur was De Block in een proces gewikkeld met de staat en De Moor was van beroep timmerman en had nog nooit zo'n werk uitgevoerd. Daarop stelde ingenieur Wolters voor om het werk toe te kennen aan Henri Thiry uit Masnuy-Saint-Jean (Mons) uit de provincie Henegouwen. Zijn aanbod bedroeg 400.000 fr.

De eerste sectie strekte zich uit van de Hulbeek (grensbeek tussen Nevele en Vosselare) tot Merendree (Schipdonk). De totale lengte bedroeg 7.870 m, de diepte aan het begin van de sectie bedroeg 5,902 m en aan de uitmonding in het kanaal van Brugge 7,001 m. De bodem moest 10 m breed zijn en aan de samenvloeiing te Merendree 15 m. Aan beide kanten van het kanaal moest een jaagpad van 4 m breed worden aangelegd.

Op 20 maart 1847 werd begonnen met het delven, 300 man gingen met de spade en kruiwagen aan het werk. Hun aantal wisselde steeds, op 25 april: 1530; 13 augustus: 1067; 14 november: 1100; 7 december: 600; 11 januari 1848: 561; 2 mei: 117 arbeiders.

Op 10 april 1848 waren 790.418 m³ aarde uitgegraven. Omstreeks 5 juni was de eerste sectie nagenoeg voltooid.

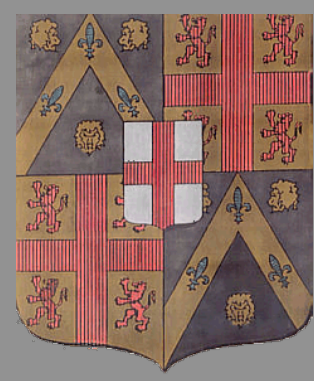
Misnoegdheid en stakingen

De arbeiders ontvingen een "acompte" of voorschot op hun wekelijks loon. Het volledige loon werd pas uitbetaald als een bepaalde oppervlakte op een bepaalde diepte was uitgegraven en dat werd door de "putbazen" vastgesteld.

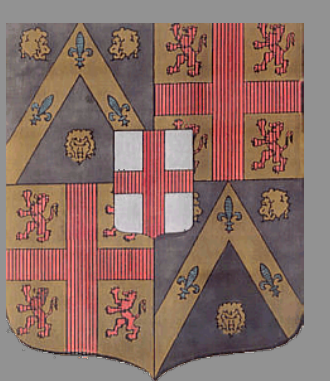
Tot 17 april 1847 werden op die manier de lonen uitbetaald, maar op maandag 19 april (er werkten toen ca. 1500 arbeiders) eiste een grote groep werklieden het volledige loon vooraleer ze aan het werk wilden gaan. De aannemer weigerde op deze eis in te gaan en er brak onder de arbeiders een opstand los. 400 à 500 arbeiders legden hun spade neer en dwongen de anderen om ook het werk te staken.

Op 21 april 1847 zakten de procureur des Konings en de onderzoeksrechter, vergezeld van 116 militairen onder leiding van generaal Leboutte af naar Merendree.

Volgens de burgemeester van Merendree (Camille Kervyn) was dat voorschot berekend op 0,90 fr. per dag, maar de arbeiders die in de gemeente logeerden, moesten 1,18 fr. daags betalen. Ook ingenieur Colson kwam tussen en op 27 april 1847 was de rust hersteld. 1530 arbeiders gingen weer aan het werk en aten weer roggebrood en pap. Een vijftal oproermakers werden ontslagen.

HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

De waterlopen in het Land van Nevele

Tweede sectie van het kanaal

Op woensdag 12 april 1848 vond de aanbesteding plaats voor het tweede vak van het Kanaal van Schipdonk dat liep van de Hulbeek in Nevele tot Deinze. De enige mededinger was Joseph Thiry (waarschijnlijk een broer van de vorige aannemer uit Masnuy-Saint-Jean). Hij stelde een prijs in van 330.000 fr., een bedrag dat het bestek met 4.000 fr. overschreed, maar het werd door de minister van Openbare Werken aanvaard.

De totale lengte van het te graven vak bedroeg 6.197 m. Bij het begin aan de Leie te Deinze moest het kanaal 5,311 m diep zijn en aan de samenvloeiing te Nevele moest het een diepte hebben van 5,672 m. De bodem moest aan de Leie te Deinze 15 m breed zijn en aan de verbinding aan de Hulbeek in Nevele 10,916 m. Een jaagpad van 4 m moest aan beide oevers worden aangelegd.

Aan het werk

Op maandag 19 juni 1848 togen 369 arbeiders aan het werk en op 11 juli bedroeg hun aantal al 648. Maar reeds op 29 juli diende men het werk te staken omdat een rechterlijk vonnis, waarbij gronden van onteigende, onwillige eigenaars aan de staat zouden toegekend worden, nog niet was geveld. Deze stopzetting van de werken duurde tot 12 september en op die dag verschenen weer 327 arbeiders met schop en spade op de werf. Op 2 oktober bereikte hun aantal 712 en op 2 november 1848 hadden 750 grondwerkers 170.683 m³ aarde uitgedolven en met kruiwagens weggevoerd.

Omstreeks 15 november 1848 werd het werk weer stil gelegd wegens het ongunstig seizoen en werd pas omstreeks 20 mei 1849 hervat. Op 26 juni waren 926 arbeiders aan de slag en op 31 juli waren ze met 773.

Op zaterdag 6 oktober 1849 werd de laatste hand gelegd aan de delfwerken. Volgens De Broedermin heeft ingenieur Colson "den laetsten kortewaegen aerde weggevoerd" en "bij deze gelegenheid hebben 1000 tot 1200 werklieden zich eens lustig vermaekt, gedronken en gedanst".

Het kanaal officieel geopend

Op 23 april 1849 (De Broedermin) werd de tweede sectie van het kanaal officieel aanvaard en zo was de verbinding tussen Deinze en Merendree geopend.

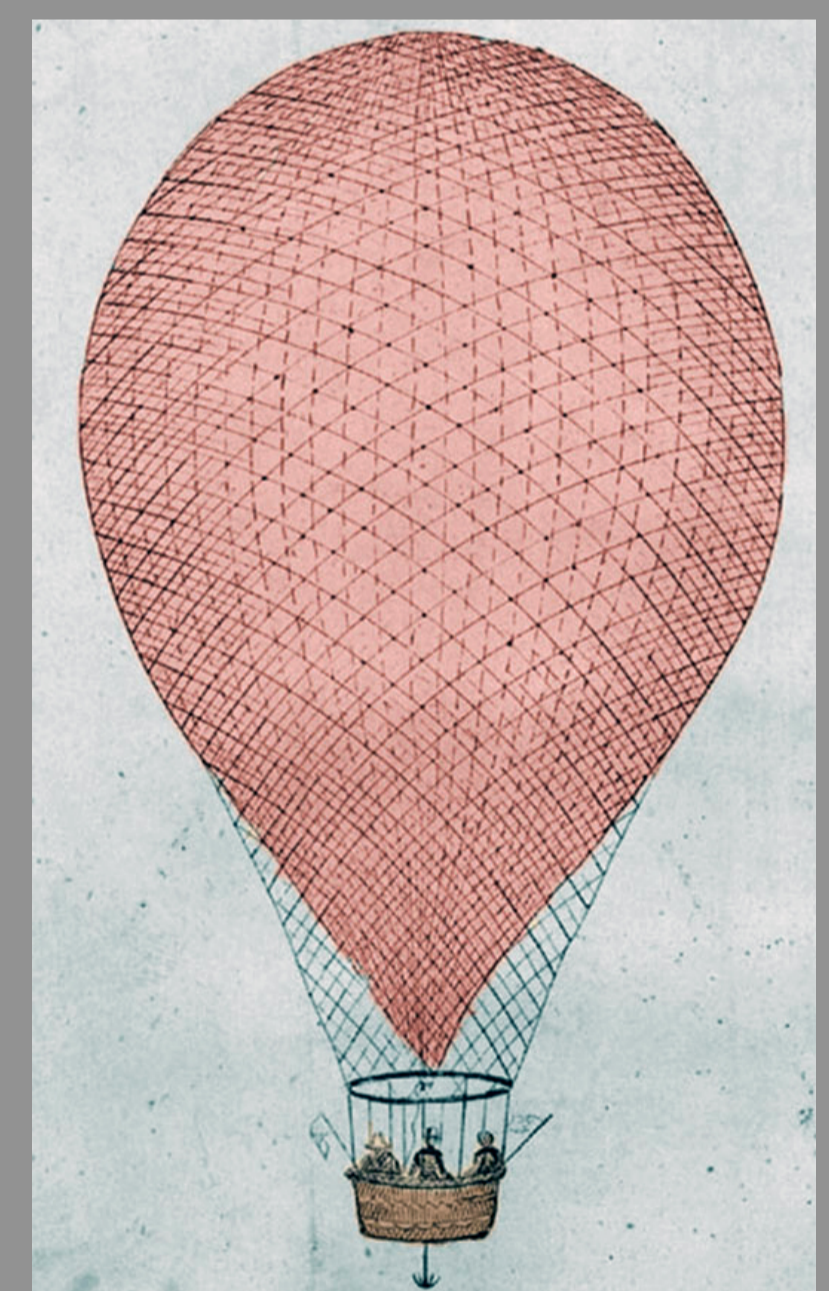
De Broedermin: "Van daegs te voren werd het feest aangekondigd door het gebulder van 't kanon, ook denzelfden dag zijn op verscheidene stonden een aantal kanonschoten gelost".

"Om een uer namiddag, voorgaen door de harmonie van Nevele, hebben de heeren ambtenaers der administratie van bruggen en wegen, vergezeld van de aennemers en andere bedienden, zich begeven op verscheidene wel versierde en daertoe geschikte bootjes".

Feestelijke voltooiing van het kanaal

Een comité zette op zondag 1 september 1850 in samenwerking met de stadsbestuur van Deinze een aantal feestelijkheden op het getouw ter gelegenheid van de voltooiing van het Kanaal van Schipdonk. Op het programma stonden handboog- en bolpijpschieten, waterspelen en mastklimmen.

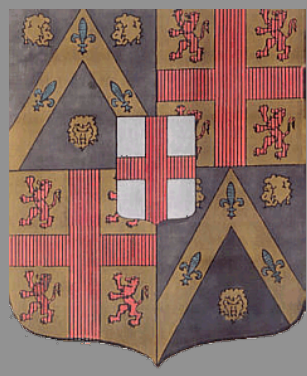
In de namiddag dreef de ballon van de Engelse luchtvaarder Green over de stad. En 's avonds na het volksbal werd door de broers Pierre en Louis Ricard voor het oog van duizenden toeschouwers een schitterende vuurwerk afgeschoten.

Bepantingen langs de vaart

In 1854 werd begonnen met de beplantingen langs de vaart. Tussen Bachte-Maria-Lerne en Nevele werden 400 eiken, 200 essen, 200 wilgen, 400 berken en 100 populieren geplant. Dit werk werd toegewezen voor 2.129 fr. aan Ferdinand Vermeersch uit Waarschoot.

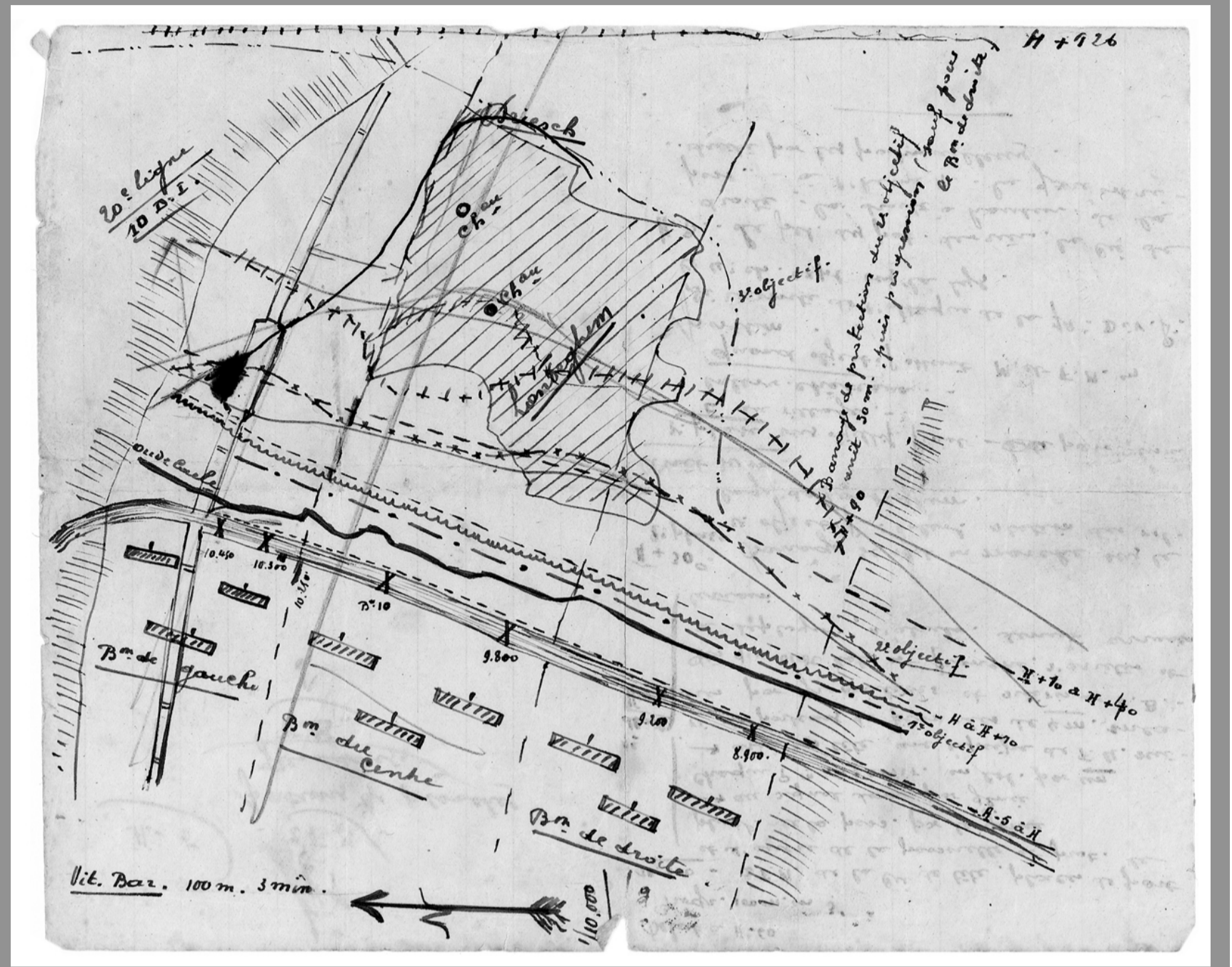
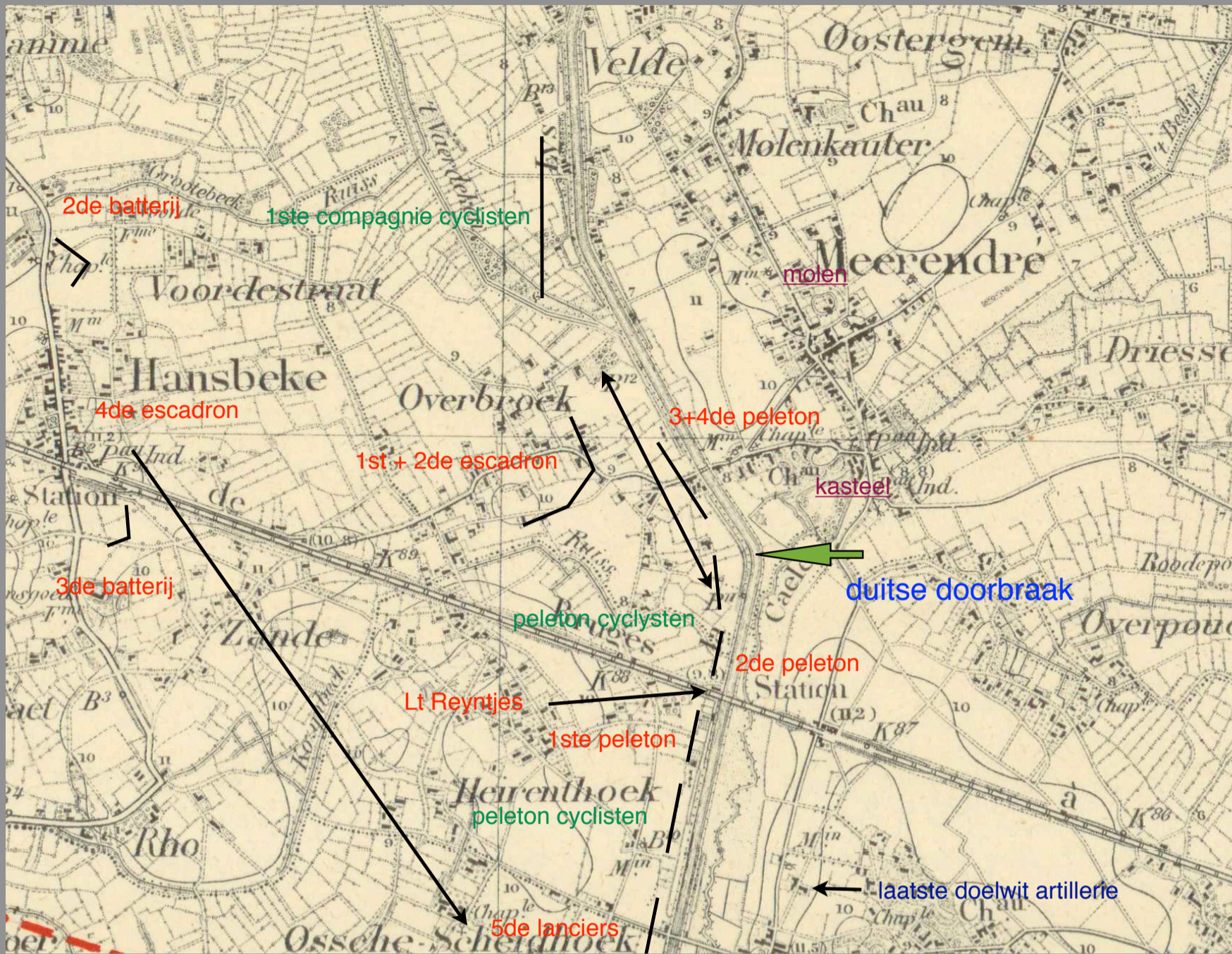
In maart 1857 werden op de andere oever, tussen Deinze en Nevele, 125 linden en 2450 eiken geplant en in september 1857 waren beide oevers tussen Nevele en Schipdonk aan de beurt met 3000 eiken.

HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

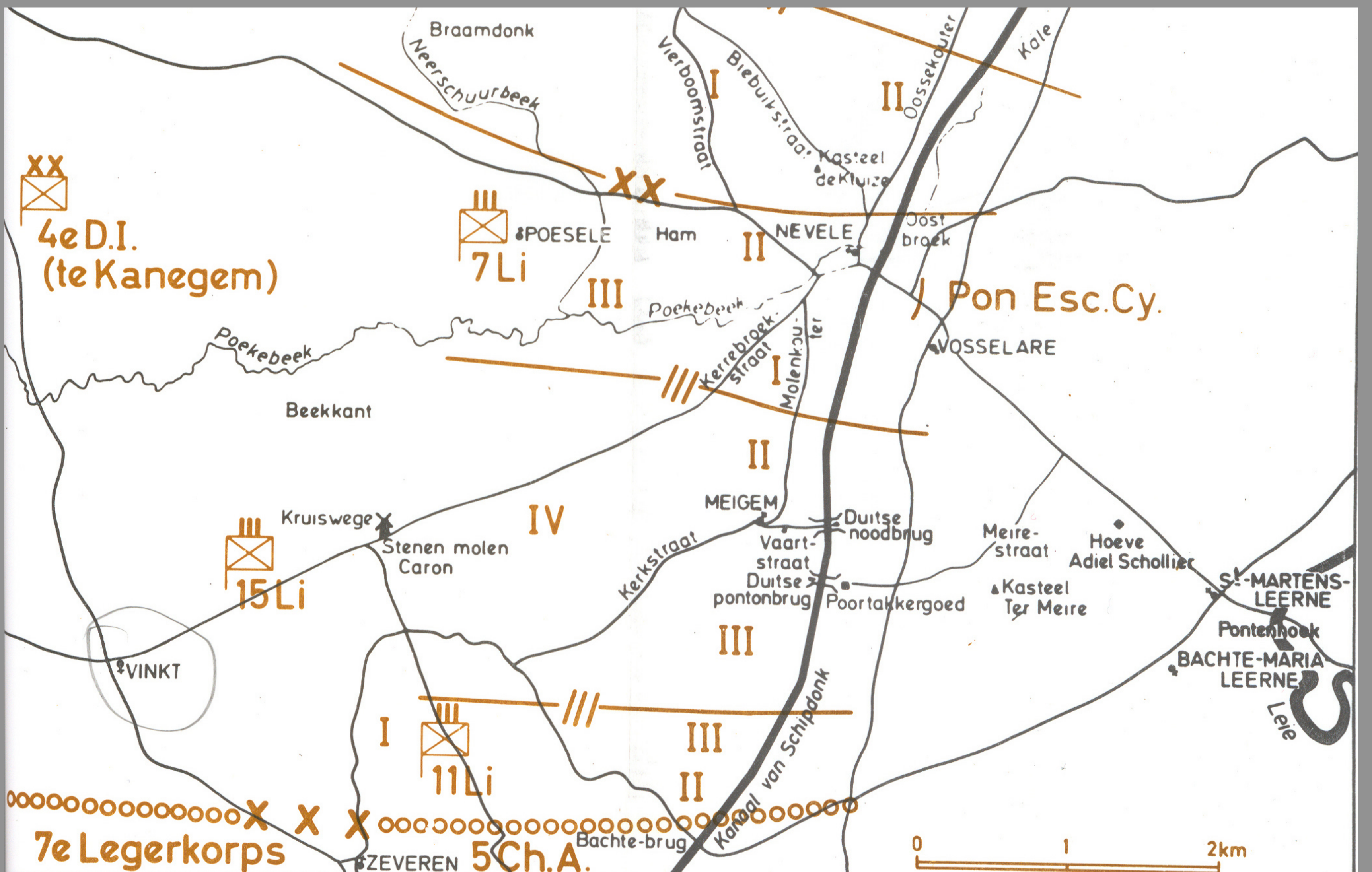

Gevechten aan het Schipdonkkanaal

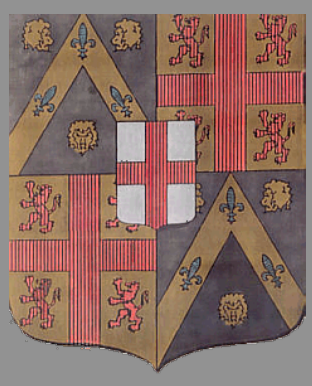

Op 13 oktober 1914 werd het kanaal voor de eerste maal als een tijdelijke verdedigingslinie gebruikt. Het 1ste Regiment Gidsen, gesteund door artillerie en een compagnie Cyclisten vertragen, in een vier uur durende gevecht, de Duitse opmars. Elf Belgische soldaten en even veel Duitse soldaten laten hierbij het leven.

Op 20 oktober 1918 verschanst het terugtrekkende Duitse leger zich achter het kanaal. In Landegem tracht het 4de Regiment Jagers Te Voet om op 31 oktober de linie te doorbreken. De aanval mislukt en vijftig Jagers sneuvelen.

Op 22 mei 1940 neemt het Belgische leger stelling achter het kanaal. Bij de aanval op 25 mei in Meigem stort het 15de Linieregiment in en geven de soldaten zich massaal over. De flanken van de naburige regimenten worden overspoeld en er ontstaat een breuk in de linie. Enkel de Ardeense jagers slagen er in, bij Vinkt, de aanval te stoppen. In Nevele, Vinkt en Meigem sneuvelen er militairen maar zijn er ook veel burgerslachtoffers te betreuren.

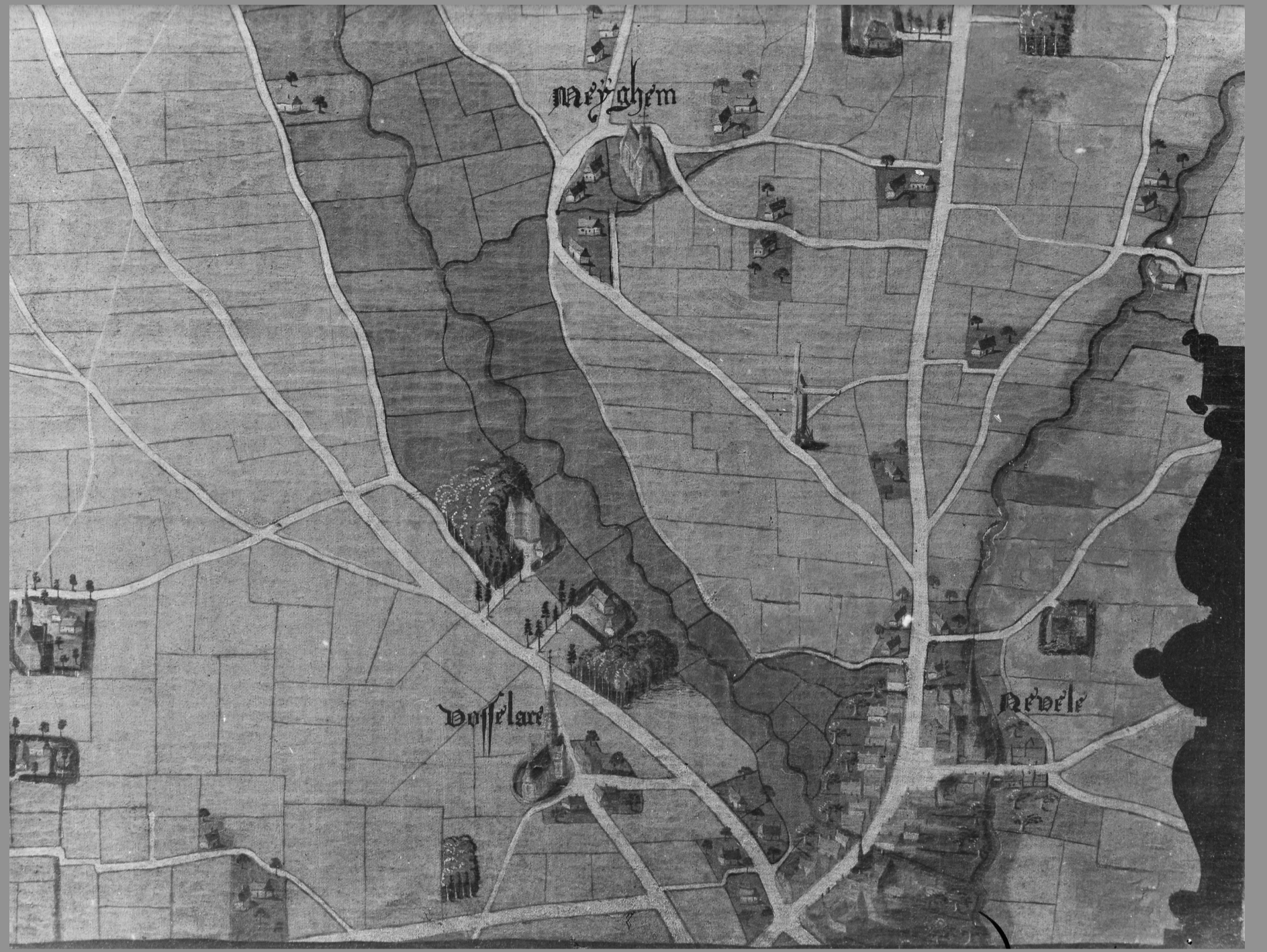
HET SCHIPDONKKANAAL tussen Deinze en Merendree

De waterlopen in het Land van Nevele

De bron van de Poekebeek in 1645 op de hoogte in Tiel

Links de Reigersbeek en rechts de Poekebeek op de kaart van Loys de Bersaques uit 1627

Rekkelingbeek (Reigersbeek) en de Nieuwe vaart (Nevels Vaardeken) op de kaart van Ferraris uit 1777

Nieuwe Kale (Nevels Vaardeken) en Oude Kale tussen Nevele en Merendree op de kaart van Ferraris uit 1777